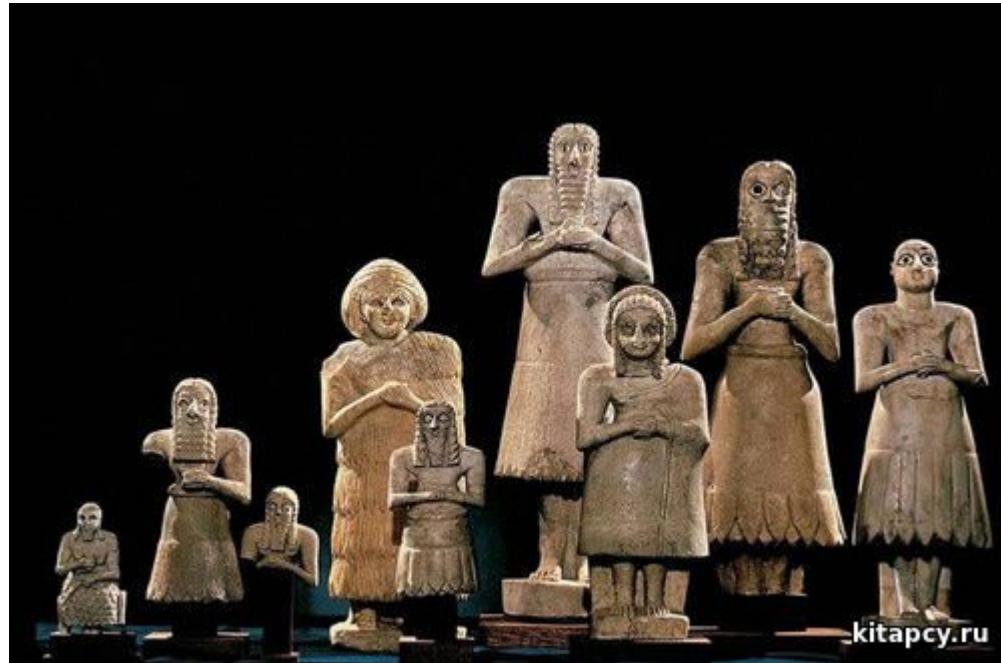

Yslamyň gadymy şumer ynançlaryna garşy göreşi

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Yslamyň gadymy şumer ynançlaryna garşy göreşi YSLAMYŇ GADYMY ŞUMER YNANÇLARYNA GARŞY GÖREŞİ

Muazzez Ilmiýe Çyg türk ylmy jemgyýetçiliği üçin üstünlik hasaplap boljak şumer taryhy boýunça barlaglary geçiren we häzir 109 ýaşly äpet çynar...

Gadymy şumerler döwründe käbir ynançlaryň nädip iudeý ynanç sistemasyna we ondanam käbir yslamy akymlara aralaşandygy baradaky berýän kesgitlemeleri diýseň gzyykly we oýlandyryjy. Aýratynam jöhitleriň şumerlere bildirýän gyzyklanmasы ünsi çekýär.

Biz ilki şumerleriň ynanç sistemasyny Muazzez hanymyň galamyndan okalyň:

«Şumer dini köphudaýly dindi. Dünýäde göz bilen görülyän, duýulýan islendik zadyň hudaýy bardy. Hudaýlar adamyň keşbinde, emma başy olumsız we adatdan daşary güýclere eýedi. Adamlar ýaly olaryňam çagalarylар we aýallarylardan örñän nesilleri bolardy.

Bu maşgalalar hökümdara meñzeş baş hudaýyň tögereginde

jemlenişipdir. Hudaýlaram adamlar ýaly söýüp, gynanyp, gaharlanyp, gabanyp, dawalaşyp, erbetlik edip, keselläp, hatda ýaralanyp bilyärdi. Ýer, gök, suw, howa hudaýlary ýaradyjy, beýlekileri dolandyryjy hudaýlardy.

Şumerler bu hudaýlar dünýäsi hakda köp sanly hekaýatlar döredipdir, şygyrlar ýazypdyr, aýdymlar düzüpdir, dini üýşmeleňler geçiripdir we bularyň barsyny ýazga geçirip, biziň günlerimize çenli gelip ýetmegini gazanypdyrlar.

Şumerleriň edebiýatlary bilen birlikde dinleri-de has soňky halklary täsiri astyna alypdyr. Olaryň guran köphudaýly dini kem-kemden ýeke hudaýa öwrülip, şu günü dinleriň süñňünü düzüpdir.

Şeýle-de bolsa, beýleki hudaýlar doly ýitip-ýok bolup gitmän, bu dinlerde perişdeler, jynlar, şeýtanlar görnüşde ýaşamagyny dowam etdiripdir.

Her üç dinde-de umumy meňzeşlikler şulardyr: Hudaýyň ýaradyjy we ýok edişi güýji, hasaba çekmegini, hudaý gorkusy, gurbanlar, dini aýdymlar, dogalar we ys-kok çykarmak arkaly hudaýy begendirmek, ýagşy ahlakly, doğruçyl we adyl bolmak, uluları sylamak we kiçileri hormatlamak, sosial adalat we arassaçylyk. Arassaçylyk şumerlerde esasy üns berilýän zat bolupdyr. Ybadathana barýanlaryň, doğa okaýanlaryň, gurbanlyk mal kesýänleriň endamy doly arassa bolmalydy. Duşmanlaryň ýykyp-ýumran şäherleri üçin olaryň ýazan elegiýasynda:

Indi garabaşly halk (şumerler) üýşmeleň üçin ýuwnanok, Hapysalary begendirmek olaryň takdyry boldy, Sypatlary üýtgedi».

(Şumerleriň iudeýlige, hristianlyga, musulmançylyga ýetiren täsirleri we dini kitaplara giren ideýalary, Býulleten).

kitapcy.ru

Şumerler / Surat: Wikipedia

Häzir rejim diýilýän we zyna eden aýaly daşlamak jezasynyň ilkinji gezek şumerlerde ýüze çykandygyny görýärис.

Bu ynanç jöhitler tarapyndanam doly makullanypdyr, emma yslam dininiň ýeke-täk we baş kitaby Gurhanda bular ýaly buýruk ýokdugyna garamazdan, bu jeza çäresini öñe sürýän käbir radikal toparlaryň bardygyny görýänsiňiz.

Esasanam bu, iudeýligiň musulmanlara ýetiren täsiri bilen baglanyşyklydy, ýogsam bolmasa Allatagalanyň zyna eden aýal üçin kesgitlän çäresi şular ýalydyr:

«HAÝASYZLYK eden aýallarynyz barada aýdanda, araňyzdan olar üçin dört şayat görkeziň! Eger bular onuň üçin şayatlyk etseler ölüm gelýänçä ýa-da Alla olaryň peýdasyna bir gapy açýança öylere gabap goýuň!»

(«Nisa» süresiniň 15-nji aýaty).

Yslam ilkinji nobatda dört sany şayadyň bolmagyny talap edip, bu aýyplamany örän berk esaslandyrylmagyny, subut edilmegini isleýär. Yzyndanam beriljek jezanyň diňe köpcüklikden çetleşdirmek bolmalydygyny aýdýar.

Başga aýatlarda bolsa muny edenleri aýal-erkek saýgarmazdan günälilere deň derejede taýak jezasynyň berilendigini görýärис. Ýagny, haýaszlyk jezasy bilen jemgyyetiň ýazgarma mehanizmi bilen strukturalaýyn çözgüde ýetmek islenýär, yslam munuň gorky-agressiýa arkaly «gadagan alma» öwrülmegini islänok.

Sallahlyk meselesi-de ýene bir tabu bolup garşymyza çykýar. Muazzez Ilmiýe Çygyň aýtmagyna görä, sallahlyk meselesi şumerleriň ýazuw kanunlarynda gozgalypdyr. Guluň sallahlyk meselesinde hukugynyň goralyşy ýaly, boý gyzyň dul aýaldan ýokarda tutulýandygyny görýärис.

Jöhitler

Iudeý garaýysynda-da zenanyň boýgyzlygy juda üns berilýän mesele bolupdyr. Eger durmuşa çykan gyzyň gyzlygy bolmasa, onda oglanyň gyzy öldürmäge hukugy bolupdyr.

Yslamyýetiň bolsa bu garaýya jahylyyet döwrüniň däbi hökmünde garandygyny görýärис. Zenanyň gyzlygynyň barlygy ony beýleki zenanlardan ýokarda tutýan ýa-da pese düşürýän ýagdaý däl. Hut Hezreti Muhammediň (s.a.w) yslamdan öñem şu meselä garşy gidendigini Hezreti Hatyja (r.a) bilen nikasynda görmek mümkün.

Hezreti Hatyja (r.a) pygamberimizden öñem iki gezek durmuşa çykypdy, a Muhammet pygamber (s.a.w) bolsa öñ ýeke gezegem öýlenmändi. Muňa garamazdan pygamberiň aýallarynyň arasynda Hezreti Hatyjanyň juda aýratyn orna mynasyp ýanýoldaş bolandygyny bilyärис.

Muazzez halypanyň üstünde durup geçen ýene bir zady - şumerlerden geçen «zorlama» etmişine garşy çemeleşme.

Şumerlerde şeýle ýagdaý gyzyň kakasyna maddy jerime we zorlanan zenanyň zorlan erkegine durmuşa çykarylmagy bilen ylalaşyga gelinipdir. Tradision iudeýlikde-de şuňa meñzes metodikanyň oňlanandygyny görýarıs.

Yslamyétde bolsa adamyň teni eldegrilmesiz hasaplanýar. Jynsy zorluga zyna etmişi hem-de ten azatlygyny bozmagyň çäginde seredilipdir.

Bu eylem «had» bilen jezalandrylypdyr we iň bärki jezasy hadym etmek (biçmek) bolupdyr.

Zenany zorlan erkegine nikalap bermek garaýышы yslamyét üçin jahylyýet döwrünüň däbidir we bu çäre ymykly gadagan

edilipdir.

Kazy şeýle edilendigini bilen we gyzyň kakasyny günäli hasaplan ýagdaýynda, häzirki dil bilen aýdanymyzda jemgyýetçilik dawasyny açyp bilipdir.

Hanapylykda, şapyglykda had jezasynyň ýany bilen zorlanan aýala «mehri-misl» hökmünde ep-esli jerime tölemäge borçly edilipdir.

Eger şeýle etmiş edilen wagtynda zenanyň haýsydyr bir synasy bejerip bolmajak derejede zaýalanan bolsa, onda jeza hasam çuňlaşyp bilipdir.

Şumerleriň ynanç sistemasında «dil» Hudaýyň gazaby hökmünde görlüpdir. Iudeýlikde-de Elohim adamlara gaharlanyp, olaryň agzyny alartmak üçin dilleriň sanyny artdyrýar.

Yslam garaýsynda welin muňa jahylyyet döwrüniň düşünjesi hökmünde garalýar. Allatagala Gurhanda dilleri öz bardygyny subut edýän delillerden biri hasaplaýar:

«Onuň delilleriniň birem gökleri we ýeri ýaratmagy dillerimiziň we reňklerimiziň üýtgeşik bolmagydyr. Gürrünsiz, munda bilenler üçin ybratlar bar».

(«Rum» süresiniň 22-nji aýaty).

kitapcy.ru

Spinoza / Surat: Wikimedia Commons

Häzir jöhitleriň «mukaddes ýerler» diýip kesgitlän prinsiplerini bolsa, görnükli jöhit filosofy Spinoza gazaply tanjyt edipdir.

Musa pygambere (a.s) degişlidigi aýdylýan ilkinji baş kitabyň şumer medeniýetden gelip çykandygyny aýdýan Spinoza, oňa

jöhitleriň Babyl (Wawilon) basylyp alynan we sürgün edilen döwründe dörän weýrançylygyň döreden utopiýasy hökmünde baha berýär.

Spinoza şeýle zatlary aýdandygy sebäpli 1656-nju ýylda iudeý jemagatyndan kowulypdyr. Şondan soñ hiç bir jöhide Spinoza bilen görüşmek, elleşmek, gatnaşmak, pikir alyşmak bolanokdy.

Spinoza şeýle gadagançylykdan soñam tankydy belliklerini bes etmändir we «Tractatus Theologico Politicus» atly meşhur eserini ýazypdyr. Onuň eseri awtory görkezilmän çap edilenem bolsa, kitabyň Spinozanyň galamyndan çykandygy gysga wagtyň

içinde bilnipdir.

Umuman aýdanda, şumer garaýşynyň iudeý ynanç sistemasynda düýpli ýer edinendigi, yslam medeniýetine-de ep-esli täsir edendigi inkär edip bolmajak hakykat bolup garşymyza çykýar. Yslamyýetiň mukaddes kitabı Gurhan şeýle çemeleşmeleriň ep-esli bölegini jahylyýet döwrüniň düşünjesi hökmünde baha berýär, emma aýry-aýry ýurtlaryň halk medeniýetinde şumer düşünjesiniň özüne pugta ýer edinendigini görmek mümkün.

Mehmet MAZLUM ÇELIK.

@MMazlumcel

celikmehmedmazlum@gmail.com

Çarşenbe, 17.01.2024 ý. Taryhy makalalar